

ЮРІЙ БАНЯС – НАЙВИЗНАЧНІШИЙ КАЗКАР

Володимир Мишанич

Хланта І. Казки та легенди з-під Хустського замку / Іван Хланта. – Ужгород : Патент, 2016. – 914 с.

Хто з нас у дитинстві не захоплювався казками, не мріяв, не хотів бути схожим на казкових героїв? Свого часу я з великим задоволенням перечитав десятки збірок казок, і не тільки українських. Багато з них пам'ятаю донині. Вони залишили глибокий слід у моїй душі й живуть там дотепер.

Казка — чи не єдиний жанр, зрозумілий як дітям, так і дорослим. Вона для всіх і на всі часи. Відомий фольклорист Іван Хланта, характеризуючи цей жанр народної творчості, пише: «Немеркнучими барвами сяє народна казка. І не лише чарує нас красою дивовижних сюжетів, людських образів, а й будить глибокі переживання, ронить в душу зерна добра і правди, формує світогляд, гартує людський характер, благотворно впливає на розум і по-

чуття нашого сучасника». Оскільки казка — незамулене джерело народної мудрості. Вона виховує, вчить дітей пізнавати навколишній світ, себе, суспільство, навчає мудрості життя. Казка слугує національній самоідентифікації дитини, адже в ній найяскравіше відображається народна культура, розкривається національний характер. Дитинство, що пройшло без казки, — певною мірою втрачене дитинство, бо воно позбавлене мрії, позбавлене чистих глибоких емоцій, які дає тільки казка.

Про все це можна довідатися з нового збірника «Казки та легенди з-під Хустського замку», який тільки що з'явився на світ. Казки були записані 1982 року відомим фольклористом І. Хлантою від Юрія Баняса в с. Бороняво Хустського району Закарпатської області. До книжки ввійшло понад 210 текстів. Зокрема, це казки про тварин, героїко-фантастичні, соціально-побутові та родинно-побутові. Окрім казок, розміщено також легенди, перекази, бувальщини, билиці, притчі та анекдоти. Загалом це понад 900-сторінкова фундаментальна, унікальна книжка. Кілька текстів казок уже публікувалися раніше, а з іншими читач ознайомлюється вперше. Казкові образи захоплюють увагу надзвичайною безкорисливістю, самовідданим служінням народів. Ці казки збагачують людські душі, ведуть до високої моральної чистоти і людяності.

До роботи над книжкою долучилася й завідувач редакційного сектору Обласного організаційно-методичного центру культури Марина Офіцинська, яка виконала комп'ютерний набір текстів казок і готувала їх до друку.

У вступній статті «Для всіх і на всі часи» заслужений діяч мистецтв України І. Хланта розгорнуто описує і характеризує жанрові різновиди казок, згадує про таких відомих каз-

карів Закарпаття, як Андрій Калин, Михайло Галиця, Василь Королович, Дмитро Юрик, Михайло Шопляк-Козак. Одним з найталановитіших, як справедливо вважає науковець, є Юрій Баняс, казкам якого він приділяє найбільше уваги. І це не випадково, адже серед усіх відомих оповідачів Закарпаття найбільшу кількість казок фольклорист записав з його голосу. Ю. Баняс був надзвичайно талановитим і артистичним оповідачем від Бога, мав унікальну пам'ять, що зберегла для нащадків значну кількість перлин народнопоетичної творчості.

Науковець аналізує окремі його казки, розкриває їхню тематику, сутність, відзначає характерні риси його індивідуального стилю, манери розповіді. Не залишилася поза увагою І. Хланти й барвіста, колоритна місцева говірка оповідача, його досконале володіння мистецтвом слова. Серед художніх засобів, за допомогою яких створюються образи богатирів, головна роль належить гіперболізації. Казковий герой володіє надзвичайною силою.

Він з корінням вириває старезні дуби, підкидає вище хмар стопудову булаву, перемагає багатоголового змія або незліченне вороже військо. Він завжди справедливий, благородний, захищає покритвджених і цим заслуговує повагу, вдячність і любов простих людей.

У казковому репертуарі Ю. Баняса вражає неабияке розмаїття сюжетів, багатство мотивів і різноманітність їх опрацювання. Неперехідна цінність цих зразків — у їх високій художній довершеності. Підсумовуючи свою оповідь про боронявського казкаря, І. Хланта відзначив, що Ю. Баняс — один з найвизначніших казкарів слов'янського світу, а його творчий спадок — це безцінний подарунок для українського народу, відродження його духовності.

Збірка «Казки та легенди з-під Хустського замку» адресована учням, науковцям, працівникам культури та всім шанувальникам народнопоетичної творчості. Вона дає нам чудову можливість відправитися в чарівний світ казки, знову пережити свої дитячі емоції, поринути в безтурботне і щасливе дитинство.